

Dori LEDERER

S-a născut la Craiova în anul 1969. În prezent, are domiciliul în Portugalia.

Cărți publicate:

- *Maluri de gând*, versuri, Editura Națiunea, București, 2011;
- *Altarele tăcerii*, versuri, Editura Națiunea, București, 2012;
- *Pași de lună plină*, versuri, volum în colaborare cu Denisa Curea Popa, Editura Rovimed Publisher, Bacău, 2014;
- *Mărul se pierduse prin Rai*, Editura Ars Longa, Iași, 2016.

Colaborează la mai multe reviste din țară și străinătate.

Referințe critice:

Pe Dori Lederer am remarcat-o acum vreo cinci-șase ani pe internet. Nu site-ul de socializare îi grupează, ci oamenii, de profesii și cu principii diferite, aderă la un grup oarecare. Așa am ajuns s-o descopăr pe româncă din Portugalia. Posta poezii. Îi citeam postările fără să dau vreun semn că le-am citit sau că mi-au plăcut poeziile. Abia după vreo trei ani am catadicsit să dau un „like”, mult-râvnit de cei care-și postează creațiile. Apoi am dat, de fiecare dată, după ce am citit, like-ul, și, la un moment dat, nu m-am mai băgat în seamă doar cu un simplu „like” (a plăcea; place), ci am devenit mai generoasă, postând câte un comentariu consistent. Citindu-i atâta vremea poeziile constatasem că nu sunt doar simple înșiruiți de cuvinte, cum abundă, în general, pe rețea, ci erau adevărate poeme, ode, inmuri închinare iubirii, inmuri închinare celor dragi, ode închinare mamei și chiar...patriei, patrie din care, în anumite împrejurări plecaseră –prin 2000, și, evident, îi ducea dorul. Ducea dorul mamei, ducea dorul tradițiilor de sărbători, ducea dorul unor alte

ființe dragi rămase în România. E greu când ești departe de țară, e greu când ești departe de neam și de cei dragi, dar cel mai greu este să fii departe de părinți, și, în special, de mama, această ființă unică în lume. Toate trăirile, toate decepțiile, toate neîmplinirile, toate dorurile, toate durerile, dar...și bucuriile, Dori Lederer le-a pus în vers. Și o face rafinat.

Fiecare volum l-a dedicat cuiva. Și, cum era firesc, primul volum, cel din 2011, intitulat "Maluri de gând", îl dedică, cum altfel, familiei. Acest volum face parte din colecția „Dor de poezie”. Găsim în volum stihuri de rară frumusețe stilistică, și eu subscriu la spusele editorului de la Editura **Națiunea**, dl. Romeo Tarhon, care în prefața cărții spune: „am avut prilejul să adaug încă o minune la corola de minuni a lumii poetice”. Da, poeta Dori Lederer este, fără dar și fără poate, o minune a lumii poetice. Cuvintele noastre, ale cititorilor ori ale comentatorilor, ale eseiștilor ori cronicarilor literari, sunt de prisos, și bine ar fi să lăsăm versul să vorbească, de la primul până la cel mai recent volum publicat. În creațiile ei, totul este tumult, este dor, este durere, este regret, este avalanșă de amintiri, de iubire, este...iertare, și este trăire, pe viu, așa zice. Dac-ar fi să mă exprim plastic, așa zice că, în poezie, Dori Lederer este deopotrivă om și înger, alternându-și trăirile între pământesc și ceresc. Ea nu se dă după deget, nu pregetă să spună clar, lucrurilor pe nume. La ea albul e alb, atunci când e alb, și e negru, atunci când e negru. Plânge când s-a rănit, fiindcă o doare și durerea naște lacrimi: „Corabie pierdută cu pânze sfâșiate / Și ținută-n crucea prea crudului destin / Să mai găsească Nordul, ea încă se mai zbate /Cu un Ulise singur, mai nins și mai străin”, /(...),/ “Și veste învierii nu mi-o aduce nimeni” (Agonie, pg. 10), Dori urlă până scoate durerea afară: „Către peșteri înfundate /Am strigat să mă înghită /Cu-ale apelor lăcate /Să mă țină-acolo-nchisă” (Capăt de drum, pg. 14); „Cuțitele înfipite în inima-mi ce doare, /Le smulg și-arunc cu ele spre ape și spre munți. /Îmi sângerează ochii de-atâta depărtare, /Blestem toți mirii lumii și tristele lor nunți” (Dor, pg. 25), căci „Sunt un călător din sala de-așteptare /Dintr-un buchet de trandafiri, eu sunt doar spinul” (Cifra patru, pg. 15), se resemnează: „De după-a cimitirului meu poartă, / Nu se aude strigăt de-agonie, / Ci-i doar tăcere, blândă, resemnată /Sub aripi moi de tristă nostalgie” (Cimitir de amintiri, pg. 16), ori își pansează rana: „De câte ori mă bate câte-un vânt/ Și-mi rupe câte-un vis de pe tulpină, /Eu mai îngrop o ramură-n pământ /Și mă aplec umil spre rădăcină” (Copac solitar, pg. 17); „Mă simt ca filosoful din antichitate /Ce căuta un om printre mulțimi, /Mai singur decât însăși tu singurătate,/ În întunericul din focul din lumini // Mă simt...Totuși e bine că mai simt...” (Filosofia tristelor simțiri, pg. 29); „Închide-mi pleoapa ce încă se mai zbate /Peste-ale ochiului neîmplinite vise, /Să pot dormi și eu, măcar o noapte, /Cu ale sufletului porți închise” (Fulg de poveste, pg. 31). Și, revenindu-și, după perioadele de umbră, parcă deșteptându-se dintr-un vis urât, conchide: „Eu cred că la-ntâmplare nu-i nimic, /Că tot ce-i mare poate fi și mic, /Că cine-a alergat se va opri /Și cine stă, va alerga-ntr-o zi”. (Gânduri, pg. 32). Râde și se veselește, când îi este bine, se-ntristează când trebile nu-i merg precum voiește, dar... rămâne uimită, nevenindu-i

a crede când lucrurile se-ntâmplă: „Iubitul meu, de unde-ai apărut /Și-n care lume pân-acum ai stat? /Îmi amintesc: de nicăieri nu te-am cerut /Și niciodată nu te-am căutat //...Din care nor de ploaie ai căzut /Iubitul meu, pe unde ai umblat? /De ce așa târziu te-am cunoscut?”. Și-n antiteză: “Dar dacă te-ai oprit în a mea cale, /Rămâi al meu, iubite, doar un ceas, /Căci vreau să-ți dăruiesc o-mbrățișare /De bun venit, de bun și trist rămas...” (Iubire târzie, pg 35).

Atunci când viața-i oferă favoruri, fericită fiind, iese-n lume și, îmbrăcându-și stihuruile în armura unor metafore de-o măreție de vis, își cântă bucuria, dedicând iubirii adevărate ode: “Soarele-i gelos pe voi /Fiindcă-acolo sus, pe cer,/ Prefăcutu-ne-am în sori, /Strălucind mai mult ca el...//Și s-a plâns la Dumnezeu, /Că iubirea ni-i păgână, /Că ni-i sufletul ateu...//Însă Bunul cel Ceresc, /În blândețea lui știută, /M-a lăsat să te iubesc /Și-a lăsat să fiu iubită...//Și de-atunci, cine ridică /Ochii lui înspre înalt, /Va vedea doi sori de mână /Și un Soare-nsingurat” (Invidie, pg 36). Și tot la capitolul iubire: „Am fost iubit-a însuși unui Zeu /Într-un amurg de iarnă prea târzie /Ce-a coborât de sus din cerul său /Să-mi dăruiască-o clipă-n veșnicie ...// Azi mă întreb în lutu-mi trecător: /Dar câte Eve oare-au mai primit /Îmbrățișări de Zeu nemuritor / Și un sărut furat din infinit?...”. (Îmbrățișare celestă, pg. 38).

Dori Lederer are frământări mistice: „Ce greu îmi este-n închisoarea mea pe viață, / În care pusă-am fost fără să vreau... /Mie-atât de frig și-aripile îmi îngheață /Și-avânt să zbor nu pot să îmi mai iau...// ...Închisă mi-a fost poarta către Casă,/De-arhanghelii care m-au aruncat /Să-mi ispășesc pedeapsa nemiloasă /De-a sta în trupu-acesta sfârtecat. (Închisoarea, pg. 40)

Iată că, deși volum de debut, “Maluri de gând” este un volum complex, un volum în care poeta abordează relaxat toată gama de stiluri poetice, toată gama de teme, iar stihurile îi sunt încărcate ca un pom îmbelșugat de roade, cu metafore, una mai frumoasă decât alta, ceea ce dă măreție versului, dă măreție operei creatoarei.

Aș putea să pun punct comentariului, mulțumindu-mă să scriu doar despre Maluri de gând, fiindcă „ziua bună se cunoaște de dimineață”, dar tocmai pentru că Dori Lederer e ca o zi bună și frumoasă, am să merg mai departe la volumul Altarele tăcerii, publicat tot la Editura **Națiunea**, în 2012. Interesant la acest volum e aceea că autoarea i-l dedică...fostului soț, „în amintirea razelor de soare”, și căruia îi și mulțumește pentru aportul adus la publicarea cărții. Ce frumos: „În amintirea razelor de soare”! Câți oameni au puterea, câte femei, mai ales, au puterea să mai spună un cuvânt atât de cald despre...fostul?? E important să păstrezi în inimă frumosul care te-a însoțit o vreme, chiar dacă acum nu mai e pentru tine, nicicum, frumosul care a fost.

Altarele tăcerii sunt, de fapt, Golgota, sunt toată strânsura tuturor trăirilor...tăcute, revărsate-n poezie. „Când musafiri sunt îngerii durerii / Și omul nu mai vrea să se mai știe, / Mă-nchin lângă altarele tăcerii /Și mă îngrop adânc în poezie.// Când mă mai strigă lumea cu-al ei răcnet /Și mă-ncovoie cerul cu păcate, /Închid cu grijă porțile din siflet /Și intru-n dulcea mea singurătate” (pg. 9).

Sufletul, -templul tăcerilor-, arhiplin de acestea, dă pe-afară, într-o abundență de contrarii. Versurile sunt alcătuite tocmai de abundența de trăiri, de tristeți, de multe suferințe strânse-n „lada de zestre a unui Înger-femeie”, ladă pe care „a desferecat-o” și ne-o pune-n față, „nu pentru a-și atrage compasiunea”, ci pentru a ne da nouă, celor suferinzi de deoate, chei potrivite descătușării de durere, și ne oferă coduri “experiențelor ce ne-ar putea strivi cândva”, așa cum ne spune, cu delicatețe, scriitorul Cezar Adonis Mihalache, autorul prefetei. Iată rețeta oferită de autoare: „Când inima începe-a doare / Vrând poarta pieptului s-o rupă, / Blândețea vine răbdătoare / Și-o potolesște cu o rugă // De cade pleoapa-ngenuncheată / Și-ncercă să renege viața / Stă dragostea îngenuncheată / Mai înnodând o dată ața” (Zbor de suflet, pg. 13, poezie dedicată Marianei Mihai). Iar cu iubitul face o „înțelegere”: „Nu mă cobor la umbra ta, / Nu te ridici la steaua mea./ Atunci să facem jurământ / Că vom rămâne pe pământ, /Aici în lumea dintre lumi.../O clipă să mai zăbovim /Să mai trăim...// (...) //Promite-mi azi că mai rămâi, /Promit că n-am să plec întâi/ Și-atât cât mai putem să fim/ Să alergăm să ne-ntâlnim /La granița dintre lumini /În lumea asta doi străini, /Să încercăm să ne iubim / Atât doar, până obosim, /Cât mai trăim” (Înțelegere, pg. 14.).

Deosebită versificație: “Sunt îndrăgostită de lumină / Umbra are brațul mult prea scurt, /Nu mă poate-ajunge nicio vină /Că apusul nu l-am cunoscut // Sunt copil de fiu risipitor / Ce-și urmează tatăl către casă/ Am un cer al meu spre care zbor /Îmbrăcată-n straie de mireasă”//Sunt iubita razelor de soare/ Și pe deget port inel de vise, /Cad pe rând, în fața mea, zăvoare, /Sunt logodnica speranței neînvînse” (Logodnica Luminii, pg. 19).

Prietenilor le dedică un regal de muzicalitate: „Voi suflete frumoase, ce-ați ales /Pe drumul meu să-aduceți câte-o floare, /Mă-nclin în fața voastră printr-un vers /Pe care-l dăruiesc la fiecare// ...Voi suflete frumoase ce mi-ați fost /Și rană și balsam și împăcare, /Mă-nclin azi vouă printr-un vers sfios/ Și vă trimit o caldă îmbrățișare” (Prietenilor mei, pg. 22)

Poezie la cote înalte. Stihuri bine dozate, în care-și găsesc locul toate manifestările, în toate stilurile posibile, într-o ritmicitate aproape perfectă. Nu te sature să lecturezi. Intri, parcă-n desfășurarea destinului autoarei. Trăiești împreună cu ea, descoperi împreună cu ea taine. Îți descoperi Golgota, care nu-i cu mult, poate, mai altfel decât a ta. Descoperi tristeți, descoperi bucurii, descoperi încercări pe care și tu le-ai trăit. Doar că Dori Lederer le-așează-n stih cu-o eleganță copleșitoare. Atentă la fiecare cuvânt, găsește metafore pe care ...“Păși-vom împreună-n poezie / Ne-om șterge câte-o lacrimă fugară / Și vom mai trece ce va fi să fie / Prin viața asta cu destin de gară”. Așadar...“viață cu destin de gară”, absolut sublimă metafora! Și iată, încă: „Voi, suflete frumoase ce mi-ați fost/ Și rană și balsam și împăcare”, câtă frumusețe stilistică! La Dori Lederer poezia are ritm, are măsură, are prozodie, totul e pus la locul lui, nimic nu șchioapătă. Muza o răsfată grațios. Cele două, Dori și Muza, sunt prietene la cataramă. Mai mult, parcurgând cele trei volume trimise, găsesc de cuviință să spun că Muza ei este însuși Îngerul Creației,

cel care-i ascute condeiul și-o inspiră absolut. Poți deschide orice volum, la-ntâmplare, la orice pagină, și vei găsi versuri desprinse din Absolut.

Mă opresc să mai citez, fiindcă, vorba cunoscutului critic literar, dl. Victor Atanasiu, „ce să mai citez, c-ar trebui să rescriu cărțile, tot citând”. Poeta scrie dumnezeiește, iar eu sunt copleșită de frumusețea divinului din ea. A fost o reală desfătare să mă ocup de acest referat. Creațiile poetice ale distinsei Dori Lederer sunt demne de Opera Omnia și n-ar fi rău să se-ntâmple.

(Antoneta RĂDOI, redactor șef *Convorbiri literar-artistice*, 2019)

Mărul se pierduse prin Rai, stranie sintagmă ce simbolizează, poate, imperfecțiunea iubirii omenești, fiindcă nici măcar mărul care ne-a adus la condiția de pământeni, nu a fost păstrat, el devenind simbol al dorinței de „lumi zgomotoase și voci temătoare”. Pornind pe scara vieții construită din geometrii sentimentale în căutarea mărului pierdut, am descoperit într-un colț de Portugalia străjuit de apele oceanului, peste care se alintă acordurile muzicii fado, am descoperit o poetă, a cărei poezie pare o doină de prin ținuturile Olteniei, o poezie ca un dialog al sentimentelor.

*După Maluri de gând și Altarele tăcerii (ambele apărute la Editura **Națiunea**, București, în 2011 și 2012), Dori Lederer, nume mai nou în peisajul poeziei românești, semnează cel de-al treilea volum, Mărul se pierduse prin Rai, volum ce cuprinde o sută unu poeme, dedicate celui mai frumos sentiment omenesc: iubirea. Nu este o poezie descriptivă, lină și curgătoare, ci este o poezie cu accente filosofice despre oameni și sentimente, despre viață și moarte, despre El și Ea ca entități ale existenței umane, o poezie tulburătoare în care dorurile frământările, iubirile, dezamăgirile, speranțele sunt învolburate ca apele oceanului lângă care a fost scrisă. Dori Lederer povestește viața ei și a lumii, creând tablouri din cuvinte, inventând povești cu aripi de dor și chip de lacrimă, repetând povești de iubire, de iubire trăită sau imaginată la „întâlnirea cu timpul”. Timpul, în poezia lui Dori Lederer, este o permanență, dar și o luptă cu secunde, este timpul trecut care poate deveni, la o adică, timpul prezent sau chiar viitor, căci el nu are ore precise, ci numai secunde visului, străbătând lumi: „Este ora fără un sfert/ din multe câte au fost./În ceasul sufletului/secunde se sinucid./Să pot să mai iert,/ca ultim ilogic nerost,/fantasmele visului,/obloane murdare închid...” (Ora exactă). Ora exactă este ora fără timp, oră fără identitate sigură, este ora la care lumea făurește fantasme. Tocmai de aceea îngerul păzitor al lumii se sperie de întâlnirea cu timpul, cu memoria subiectivă a omului: „și timpul mă privea/de peste tot,/îngerul păzitor/mi-a șoptit/de aici, eu nu mai pot/face nimic,/privește-l în ochi...” (Întâlnirea cu timpul).*

...Poeziile acestea sunt trăiri cu timpul unic și în timp unic al fiecărei clipe, sunt treptele vieții, treptele cunoașterii, treptele întrebărilor esențiale, până la suprema întrebare pusă divinității. Relația dintre om și Dumnezeu ar trebui să fie, în accepțiunea autoarei, cum e cea de pe pământ, simplă și firească, să fie credință de

suflet și nu uitare în singurătate. Dumnezeiasca singurătate este măsurabilă prin necredința omului, a lutului întrupat în ființă în trecătoarea lui viață: „Spune-mi, Doamne.../Cum te simți, Tu, acolo, la Tine,/Când toți Te uităm/Și nimeni nu vine/Să-ntrebe cum ești,/De-i rău sau e bine,/De încă exiști,/Ori încă mai vezi,/Cu ochii Tăi triști ?/La ce Te gândești...” (Invitație la ceai).

O altă temă pe care Dori Lederer o dezbate poetic și de care am reamintit este cea a cuplului, cuplul real sau imaginat, El și Ea, două entități poetice, dorite poetice, pentru că, în final, poezia sentimentelor dă farmec vieții pe acest pământ, pe care până și umbra poate dori umbra pereche: „Ca să pot merge la pas cu tine,/ mi-am potrivit mersul/cu zborul tău lin/și mi-am spălat ochiul/cu gânduri senine,/albind până și versul/în petale de crin...” (În doi printre cuvinte). Poeta evită efuziunea lirică excesivă, creând doar sugestii într-un limbaj discret și metaforic al lumii îndrăgostiților. Iubirea este simplă. Iubirea trebuie să fie ca lumina zilei, este puntea pe care El și Ea trec maiestuos, chiar dacă sunt împovărați de întreg cortegiul de griji și nevoi, de tălpi strivite și sângerânde: „Din trecut/nu se vine/decât desculț,/cu tălpile sângerânde,/se vine/ cu buzele tremurânde/peste o mie de întrebări...” (Cuvintele tale). Iubirea vine din vis, dar și dintr-o realitate secundă, fiindcă treptele spre acest sentiment profund, unic și înălțător sunt atât de fragile, atât de subtile că poți ieși, fără să știi, din galaxia timpului. Iubirea construiește lumi, lumi care pot deveni planete, lumi care se risipesc ca „florile de măr înainte de a rodi în paradis...”. Iubirea poate fi definită prin excepționala replică shakespeariană „a fi sau a nu fi”, a fi pentru că „iubirea s-așează/Dumnezeu se ridică-n picioare/și-o veghează...”; a nu fi și pentru că „sufletul are o ușă/ care atunci când se închide/pierde cheia/pentru totdeauna.” Simplă ecuație a iubirii, a vieții, a lumii!

Mereu m-am întrebat de ce poeții români aflați definitiv sau chiar temporar în alte țări ale lumii nu scriu în limba țării de adopție, limbă în care se exprimă în fiecare zi. Am găsit un posibil răspuns, zic eu, mult mai apropiat de nevoia de a convinge și cred că poezia este zămislită în limba pământului în care te-ai născut. Am găsit în acest volum o poezie semnificativă, o poezie care susține teoria aceasta, după care, oriunde te-ai afla, „la noi” rămâne mereu locul nașterii noastre. Spuneam că poezia din acest volum seamănă cu o doină de prin ținuturile Olteniei (locul de naștere al poetei), o poezie aparent simplă, dar cu o construcție tulburătoare, fiindcă dorul de țară exprimat sau nu, conștient sau nu, va multiplica visul, va adăuga sensuri noi obiceiurilor strămoșești sau, poate, chiar le va da altă nuanță, altă trăire, alt sens. Ca o permanență pe harta sentimentelor exprimate poetic rămâne dorul, sentiment transferat pe altarul iubirii. La noi, ar spune Dori Lederer, bărbatul și femeia sunt, de fapt, mărul căzut pe pământ din Rai, două jumătăți ale întregului omenesc. Un altfel de... „la noi...” este, de ce nu, cântecul voluptății regăsite în altă dimensiune, în alt spațiu geografic, în altă lumină a dorinței de „noi”: „La noi, bărbatul își sărută femeia/din tălpi și până-n creștet,/tălpile i le sărută,/pe urma cărora se întoarce/la el însuși,/ creștetul ei/la umbra căruia se aşează/obosit de toate,/la noi, femeia

poartă pe coapse/căldura buzelor bărbatului/și sânii iau forma palmei lui/în căușul căreia/îi aduce apă vie/ și-i dă să bea numai ei,/la noi, femeia sărută/sufletul bărbatului ei/mintea lui e făcută/pentru turniruri/dar ea îi sărută/odihna în care își regăsește/toate mângâierile/depuse pe altarul iubirii,/ochii îi sărută/și gura care a zidit-o/la facerea lumii/de la noi...” (Un altfel de... „la noi...”). „Mărul se pierduse prin Rai” este de fapt expresia căutărilor noastre, de la naștere și până la moarte, este viața însăși, pierdută sau câștigată, depinde de pe ce poziție privești. Căci dacă alungarea din Rai a însemnat viața trecătoare, tumultoasă, fascinanta viață trecătoare, mărul, fructul dizidenței pământene a fost lăsat să hălăduiască prin Rai, el devenind visul, devenind fructul din care gustând, sperăm să găsim fericirea. Alergarea prin viață după mărul pierdut prin Rai, este de fapt, în esență, viața trăită pe pământ, cu frumusețea ei, cu durerile ei, cu bucuriile și tristețile ei, cu visul ei de poezie. Căci ce e viața în esența ei? Este căutare? Este poezie? Sigur, puțin din toate. Sau poate că este chiar mărul care se pierduse prin Rai!

(Pușa ROTH, Membră aUSR; Prefață Mărul se pierduse în rai, August 2016)

*

Stăpânirea mijloacelor de expresie, adecvarea acestora la conținut, folosirea fără exces a tropilor, ritmul și dicțiunea poetică în ansamblul ei, sunt semne certe de maturitate artistică în noul volum de versuri al lui Dori Lederer, cu titlu foarte inspirat.

Temele și motivele poeziei sale sunt teme și motive dintotdeauna ale liricii: viață, moarte, dragoste, singurătate, amintire, iluzie și deziluzie, speranță, meditația în fața timpului, visul și răsfrângerle lui și, mai presus de toate, condiția poetului într-o lume care pare a se îndrepta ireversibil spre asfințit.

(Costin TUCHILĂ, membru alUSR; Prefață și coperta 4 la volumul Mărul se pierduse în rai).

Profil de autor realizat de **Antoaneta RĂDOI,**
Redactor șef la Revista **Convorbiri literar-artistică**